

Gistav Flober
Bibliomanija

Rane i pozne priče

Preveo

JOVICA AĆIN

BUKOFAL

O ovoj knjizi

Zašto sam odjednom sklon Floberu? Oduvek mi je bio blizak, mada nekako manje vidljivo. Otkrio sam ga, verujem, u svojoj sedamnaestoj godini sa *Gospodom Bovari*, njegovim remek-delom. U to doba, priznajem da mi je taj roman bio tuđ i nisam ga odmah razumeo. Ubrzo sam pročitao i roman *Salambo*, koji je tada već bio bliži mom ukusu, pa onda *Kušanje svetog Antonija*, roman od kojeg sam očekivao čuda. Zatim, dve ili tri godine kasnije pročitao sam *Sentimentalno vaspitanje* i otkrio ironiju. Ironija je kod Flobera skrivena i valja je pronaći. Pojednostaviću: za mene je, danas, čitati Flobera svojevrstan lov na čudo zvano ironija. To je razlog zašto sam pozeleo da makar nekoliko njegovih priča prevedem i da tako uzvratim na dug kojim me je, putem ironije, zadužilo čitanje Flobera. Naučilo me je da uvek negde postoji prilika da obogaćujemo svoj način čitanja knjiga. Da, ja verujem da svako ima svoj način čitanja, i da je taj način otisak prsta čitaočevog duha.

Ipak, na ovaj mali prevodilački rad bio sam podstaknut i izdanjem koje je, pod naslovom *Bibliomanija i drugi tekstovi*, priredio (i napisao predgovor *Satanino pisanje*) Anri Mešonik i koje se pojavilo 1982. godine,¹ a ja ga ubrzo potom dobio u ruke.

---

¹ Gustave Flaubert, *Bibliomanie et autres textes 1836-1839*, précédé de *L'écriture de Satan* de Henri Meschonnic, izd. Jean-Cyrille Godefroy (1982).

Ono što razlikuje priču od romana, prema izvesnim tvrdnjama koje zatičem u literaturi, jeste u njenoj narativnoj koncentraciji: svi elementi se sabiru u funkciji kraja priče. Priča tobože nastaje zbog njenog završetka, koji uz to odlučuje i o samom postupku pripovedanja. Ja baš tako i ne gledam na razliku između priče i romana, jer priču ponekad vidim naprosto kao odlomak koji je dovoljan za sebe. Sve priče i svi romani učestvuju u istom mozaiku čiji delovi su manji ili veći, a sam mozaik se nigde ne završava nego se širi u beskraj. U tom beskraju, granice između priče i romana su prilično fluidne. I tako, prevodeći, izabrao sam priče, možda i stoga što Floberove priče još nisu sve prevedene kod nas. Dobro, profesori će nam reći da je Flober *realistički* pisac, ali u njegovim pričama nije teško otkriti težnju ka savršenoj *romantičkoj* stilskoj formi. To nam dokazuje da postoji i drugo Floberovo lice, lice romantičkog pisca. I takav nam je prepoznatljiv već u njegovim ranim radovima. Ali, mračne i strašne, čak (prema Mešoniku) satanske i opsesivne teme, recimo, u prve dve priče u ovoj knjizi, posvedočavajući nam da je čitao nemačkog romantičara E. T. A. Hofmana, preuzete su zapravo iz stvarnosti. To su događaji koji su se, mada donekle drukčije, odigrali u zbilji, a pisac ih je, naletевši na njih u novinama (u slučaju „Bibliomanije“) ili u istorijskim spisima (u slučaju „Kuge u Firenci“), samo modulirao po svojoj kreativnoj želji, koja je, u Floberovom slučaju, gotovo prirodno stremila romantičkom duhu.

A moj izbor? On obuhvata četiri priče: prve dve iz pišćeve mladosti, ostale dve potiču iz doba njegove zrelosti. Taj narativni luk između mladog i starog Flobera me opčinjava. On opisuje sazrevanje tog pisca, ili kako je Flober postao Flober. Jer, baš kao što sam Flober kaže, *umetnost je velika samo zato što raste tokom celog života*. Navedeni iskaz je možda mudar, a možda prigup. Ni jedno ni dru-

go; on je naprosto ironičan na floberovski način i kao da neposredno proističe iz duha moga izbora i ove knjige.

Ako se osvrnem, moj prevodilački rad na Floberovim pričama bio je, u osnovi, mala i osobena vežba uvažavanja. Istovremeno, uz prevođenje, samo za sebe, zaputio sam se i na kratko imaginarno putovanje u Francusku, u Ruan i Kroase. Posebno Ruan, smatram, nudi uspomene na pisca i sazda je najbolji mogući okvir za prevođenje njegovih priča. I tako, prevodeći, predavao sam se traganju za različitim događajima, pre svega, iz Floberove mladosti, a koji su neposredno ili okolišno mogli biti evocirani u njegovim pričama.

Izdanje u vašim rukama objedinjuje tekstove napisane 1836. godine i 1877. Šta me je primamilo upravo ovim pričama, od kojih su druge dve napisane četrdeset godine posle prve dve? Evo, ukratko, elemenata iz priča koji su uticali na moj izbor.

Flober je bio fasciniran statuama i skulpturama. Odjek te fascinacije diskretno se artikuliše u zaprepašujućoj priči mladog pisca „Kuga u Firenci“. Ne samo za Flobera, Firenca je grad statua. Ali, Firenca je bila Floberovo imaginarno putovanje u trenutku dok je priča nastajala. Firentinske statue su zapravo statue u Ruanu. Kamen statua je nešto otpornije na rastakanje, svakako otpornije od čovekovog mesa i kostiju. Sliku leša u priči, Flober je upoznao u kabinetu svog oca, hirurga i patologa. Na više mesta se mladi Flober osvrće na činjenicu da su statue neosetljivije na iritirajuće nasrtanje muva zonzara i njihovo destruktivno delovanje. Opsednut krhkošću čovekovog tela i neuništivošću kamenih statua, Flober izgrađuje neobičnu poetiku svoje priče o rivalstvu dvojice braće.

„Bibliomanija“ je priča, razume se, o strasti za knjigama. Njen akter je stari knjižar za koga se ne zna da li on poseduje knjige ili knjige poseduju njega. Knjige su njegova fiksna ideja. Kod knjige koju voli, on voli njen miris,

oblik, naslov... Potpuno je apsorbovan tom strašću. Toli-
ka strast može biti samo demonska.

U obe priče zrelog pisca, Flober je barem dvaput nadahnut katedralom u Ruanu. „Predanje o svetom Julijanu Gostoljupcu“ napisao je nadahnut jednim od vitraža iz XIII veka koji se nalazi u galeriji koja okružuje crkveni horal. Inače, Floberov Julijan je surov čovek, opsednut ubijanjem životinja i stalnom borbom, a tek potom postaje smeran. U „Irodijadi“, on priča o smrti proroka Jovana Krstitelja, i pri tome je nadahnut timpanom na severnom portalu fasade ruanske katedrale. Očigledno je da je za pisanje ove priče Flober konsultovao opsežnu dokumentaciju, i ono što nas izokola pogađa jeste činjenica o mnoštvu religija i rasa, i to kako nam pisac dočarava sukob oko vlasti.

Dok čitate knjigu, uveren sam da ćete i vi naći u njima elemente koji će pobuditi vašu naklonost prema ovim pričama.

J. A.

Kuga u Firenci

Mrzim te, ali to je bratska mržnja.

Aleksandar Dima,
*Don Huan de Maranja*¹

I

U Firenci je nekad živela žena od šezdesetak godina po imenu Beatrica; stanovala je u najbednijoj četvrti grada, a njena jedina sredstva za život svodila su se na to da je gospodi ukazivala na neku dobru pustolovinu i da je siromašnim susedima, kad bi bili bolesni, prodavala izvesne lekove. Prihode je dopunjavala prosjačenjem.

Mora da je u mladosti bila velika dama, ali potom se tako pogrbila da joj je figura jedva bila prepoznatljiva; crte njenog lica bile s nepravilne, imala je veliki kukasti nos, male crne oči, bradu izduženu, usta ogromna iz kojih su se pomaljala dva ili tri oveća zuba, požutela i kvarna, dok joj se pljuvačka neprestano sli-

---

¹ Reč je o misterijskoj drami u pet činova u kojoj se prikazuje pad jednog anđela, zapravo anđela zla. Moglo bi biti da je Aleksandar Dima koristio sve njemu poznate legende o Don Huanu, iako je izjavljivao da je bio poveden Prosperom Merimeom. (*Prev.*)

vala po donjoj usni. Odeća joj je bila nekako bizarna, neobičajena: suknja joj je bila plava, a bluza crna; što se obuće tiče, uvek je išla bosonoga, oslanjajući se o štap viši od nje.

Dodajte tome bujnu sedu kosu koja joj je padala po ramenima i na pleća, i neuredno joj, nenegovana, oivičavala lice, jer nije imala čak ni najprostiju traku kojom bi je povezala.

Dan i deo noći provodila je šetajući ulicama Firence, ali bi se uveče vraćala kući da nešto prezalogaji i na dobru pustolovinu uputi one koji nisu želeli da se javno sreću s takvom ženom i stideli su se svog sujeverja.

I tako, jednog dana priđoše joj dvojica uglednih mladića i naložiše joj da ih vodi njenoj kući; ona se poslušno povinova i pođe ispred njih.

Dok su išli, prolazeći mračnim i vijugavim ulicama stare gradske četvrti, mlađi od dvojice govorio je drugome o svojim bojaznima i prebacivao mu njegovu neumerenu želju da mu se gata o tome šta ga ubuduće čeka.

– Odakle ti ta neobična ideja – govorio mu je – da uopšte poželiš da ideš kod ove žene? Da li je to pametno? Pomisli samo da će ubrzo osam sati i da se smrkava; pomisli samo na to da smo u ovoj prljavoj četvrti u kojoj živi zločinačka svetina, a koja će na osnovu naših bogatih mačeva, perja na našim kapama i čipkanim porubima na okovratniku i rukavima lako pretpostaviti da su nam džepovi puni zlata.

– Ma, ti su sumanut, Garsija – prekide ga Francesko – prava si kukavica!

– Ipak, poznaješ li ti ovu ženu? Znaš li kako se zove?

– Znam, to je Beatriča.

Taj odgovor je tako delovao na mladića da on naglo zastade, utoliko pre što se gatar, čuvši svoje ime, u taj mah osvrnula, a njeno blede lice, obrubljeno dugom sedom kosom koju je vetar blago mrsio, natera ga da zatrepće.

Garsija suzbi svoj strah i nastavi ćutke da hoda, ali u sebi sve većma prekorevajući svoga brata Franćeska.

Najzad, posle nekih pola časa hoda, dospeše do nekog dugog drvoreda koji je još trebalo da pređu pre nego što stignu kod Beatrice.

– Možeš i ovde da odradiš svoje – reče Garsija, obraćajući se starici.

– Nemoguće. Sačekajte još nekoliko trenutaka, a evo nas kod mene.

I ona otvori vrata iza kojih je počinjalo spiralno stepenište od hrastovog drveta. Posle uspinjanja po stepenicima, Beatrica otvori druga vrata; bila je to njena soba, obasjana svetiljkom okačenom o strop, ali čija bledunjava svetlost jedva da se primećivala i tama je bila gotovo potpuna. Ipak, uz izvestan napor, a pošto je stan bio malen i nizak, u senci se naziralo nekoliko lobanja, i ako bi se slučajno rukom dotakao veliki kružni sto, napipali biste vlažnu travuljinu i duge, još krvave vlasi.

– Hajde brzo, požuri – reče Franćesko.

Beatrica mu uze ruku i, prinoseći je ispod svetiljke, reče mu:

– Pazi, vidiš li ove tri linije u obliku M? To je znak sreće; ostale linije koje se ukrštaju i prepliću prema palcu ukazuju na to da će biti razdora i izdaja; tvoja porodica, i ti, mogli biste da umrete zbog izdaje nekog ko ti je blizak, ali, kažem ti, ubrzo ćeš uspeti u svojim namumima.

– A ja – progovori Garsija drhtavim glasom.

Beatrica mu uze desnu ruku, koja je gorela.

– Tvoj život će biti ispunjen dobrim i zlom, ali rak zavisti i mržnja će ti izjesti srce, nož ubice biće u tvojoj ruci, a u krvi svoje žrtve naći ćeš spokoj od poniženja u tvom životu. Odlazi!

– Zbogom, paklena ženo! – reče Garsija, bacajući joj zlatnik koji se otkotrlja po podu i nalete na jednu od lobanja. – Zbogom, ženo iz Vavilona i neka prokletstvo s neba padne na tvoju kuću i tvoj zanat i učini da drugi ne uzimaju tvoje reči ozbiljno!

Istog trena oni iziđoše, a stepenište je još odjekivalo od njihovih koraka dok je Beatrica, kroz prozor, posmatrala zvezde koje su sijale na nebu i mesec koji je srebrnasto obasjavao krovove Firence.

II

Vrativši se kod Kozima, svoga oca, Garsija celu bogovetnu noć nije mogao oka da sklopi; ustao je, ne mogavši više da izdrži groznicu koja je silovito kolala njegovim arterijama, i svu noć je mislio na Beatrichino predskazanje.

Ne znam da li ste poput mene praznoverni, ali treba priznati da je u toj starici, s dugom sedom kosom, u njenoj odeći, u čitavoj njenoj ličnosti, u njenim zlokovnim rečima, u toj turobnoj opremi koja je ukrašavala njen stan ljudskim lobanjama i vlasištem skoro smaknutih ljudi, bilo nečeg fantastičnog, tužnog, pa čak i užasavajućeg što je moralo, u XII veku, u Italiji, u Firenci, i noću, da užasne takvog čoveka kao što je Garsija de Medići.

On je tada imao dvadeset godina, a to je značilo da je već dvadeset godina bio plen poruge, poniženja, uvreda od strane svoje porodice. Zapravo, bio je on zao čovek, izdajnik i omražen, taj Garsija de Medići, ali ko kaže da se ta maligna zloća, ta mračna i ambiciozna ljubomora koja je prožimala njegove dane, ne bi mogle iznedriti u svim nemirima koje je on tek trebalo da podnese?

On je bio slabašan i bolešljiv; Francésko je bio snažan i grub; Garsija je bio ružan, nespretan, bio je mekušan, bez poleta, bez duha; Francésko je bio naočit, sa odnegovanim manirima, galantan, bio je vešt jahač i umeo da ulovi jelena podjednako lako kao i najbolji lovac u Papskim državama.

Stariji je ukratko, bio miljenik porodice: njemu su pripadale sve časti, sva slava i dostojanstva, sve titule; prema jadnom Garsiji odnosilo se mrko i s prezirom.

Kozimo je tetošio svoj starijeg sina, za njega je tražio kardinalstvo i svakog trena se očekivalo da ga dobije, dok je mlađi ostajao samo prosti poručnik u trupama svoga oca.

Dugo je već mržnja postepeno obuzimala Garsijino srce, ali je staričino predskazanje dovršilo delo koje je oholost započela. Otkako je saznao da će njegov brat postati kardinal, ta pomisao je izazivala u njemu zlo; u svojoj mržnji, želeo je Francéskovu smrt.

– Oh, kako – govorio je sebi, prolivajući suze od gneva i s glavom u rukama – kako da izdržim to da će taj čovek koga mrzim biti velečasni kardinal Francésko, više od vojvode, više od kralja, gotovo sam papa, a ja... A ja, njegov brat, uvek bedan i sumoran, tek sluga nekog građanina! Kako da podnesem pogled na kardinalsku kočiju koja juri po pločniku firentinskih

Sadržaj

Jovica Aćin: <i>O ovoj knjizi</i>	7
Kuga u Firenci	11
Bibliomanija	28
Predanje o svetom Julijanu Gostoljupcu	44
Irođijada	76